

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta (HE 124/2015 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Sanna Pekkarinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Ellen Vogt, Suomen Kuntaliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi toimeentulotuesta annettua lakia korottamalla toimeentulon perusosan määrää kansaneläkeindeksin aleneman johdosta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2016 täydentävään talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallituksen esityksessä ehdotettu toimeentulotuen perusosan korotus säilyttää toimeentulotuen perusosan vuoden 2015 tasolla myös vuonna 2016 kansaneläkeindeksin 0,4 prosentin alenemasta huolimatta. Valiokunta pitää ehdotusta heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevien kannalta myönteisenä ja puoltaa sen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutoksin.

Toimeentulotuen uudistaminen

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuki on tarkoitettu lyhytaikaiseksi tuek-

Valiokunnan mietintö StVM 11/2015 vp

si, joka palauttaisi asiakkaan nopeasti takaisin ensisijaisen turvan tai ansiotulojen piiriin. Tuesta on kuitenkin muodostunut useille henkilöille ja perheille pitkäaikainen tuki, mikä johtuu suurelta osin ensisijaisten etuuksien riittämättömyydestä. Kun vuonna 2016 monet ensisijaiset etuudet hieman pienenevät kansaneläkeindeksin alenemisen johdosta, pienenee viimesijaisen ja ensisijaisen etuusjärjestelmän välinen ero ja toimeentulotuen kustannukset kasvavat.

Valiokunta on toimeentulotuen toimeenpanon uudistamista koskeneesta hallituksen esityksestä antamassaan mietinnössään edellyttänyt, että laki toimeentulotuesta kokonaisuudessaan uudistetaan. Uudistus tulee valiokunnan näkemyksen mukaan tehdä niin, että siinä vahvistetaan toimeentulotuen luonnetta osana ihmisen sosiaalisen hyvinvoinnin kokonaisuutta ja sen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena etuutena (StVM 54/2014 vp).

Toimeentulotuen perusosan toimeenpanon siirtyessä vuoden 2017 alusta Kelan hoidettavaksi joi-takin nykyisellään täydentävään toimeentulotukeen kuuluvia menoeriä siirretään osaksi muita perusosaan kuuluvia menoja. Nykyisestä täydentävästä toimeentulotuesta siirtyvät menoerät ovat muun muassa muuttokulut ja takuuvuokra sekä lasten päivähoitomenot. Lisäksi perusmenoina otetaan huomioon eräitä muita menoja, joiden ei katsota sisältävän sellaista erityistä harkintaa ja henkilön tai perheen tarpeen arviointia, joka olisi jätettävä kunnan sosiaalitoimen tehtäväksi. Valiokunta katsoo, että lain kokonaisuudistuksen yhteydessä perusosaan määriteltujen menojen tar-koituksenmukaisuutta tulisi huolellisesti arvioida ja samalla tarkastella sen tason riittävyyttä.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman mukaan kuluvalle hallituskaudella toteutetaan pe-rustulokokeilu. Valiokunta toteaa, että kokeilun avulla on mahdollista saada kokemuksia ensisi-jaisen ja viimesijaisen sosiaaliturvan yhteen nivomisesta ja yhtenäisen turvan toimivuudesta sekä sen kannustavuudesta työn vastaanottamiseen.

Toimeenpanon voimavarat

Toimeentulotuen asiakkuuksien määrän oletetaan ensi vuonna kunnissa kasvavan ensisijaisten etuuksien tason laskiessa negatiivisen kansaneläkeindeksin vuoksi. Tätä paljon merkittävämmiin asiakasmääriin tulee kasvattamaan toimeentulotuen myöntämisen siirtyminen Kelan hoidettavak-si. Siirron johdosta tuen alikäytön oletetaan huomattavasti vähentyvän ja tuovan tuen piiriin noin 28 000 uutta kotitaloutta (ks. HE 358/2015 vp). Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä vielä, että toimeentulotuen myöntämiseen liittyvien tehtävien siirto Kelaan ei saa merkitä toimeentulo-tukihakemusten ruuhkaantumista ja siten tukeen oikeutetun aseman heikentymistä viivytysten johdosta. Kun siirrossa on turvattava toimeentulotuen maksatuksen jatkuminen saumattomasti, tulee Kansaneläkelaitoksessa olla riittävä määrä henkilöstöä asiakkaiden neuvontaan, ohjaukseen ja hakemusten käsittelyyn.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Esityksen tarkoituksena on nostaa toimeentulotuen perusosan taso 485,50 euroon kuukaudessa. Jotta tähän euromäärään aiempien indeksitarkistusten jälkeen päädytään, valiokunta ehdottaa la-kiehdotuksen 9 §:ssä säädettävän perusosan lähtötasoksi 448,89 euroa 449,02 euron sijasta.

Valiokunnan mietintö StVM 11/2015 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 124/2015 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotus)

Valiokunnan muutosehdotus

Laki

toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 9 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 868/2014, seuraavasti:

9 §

Perusosan suuruus

Toimeentulotuen perusosa kuukautta kohti on:
yksin asuvalla henkilöllä 448,89 euroa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 1.12.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anne Louhelainen ps

Valiokunnan mietintö StVM 11/2015 vp

jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Vesa-Matti Saarakkala ps
jäsen Annika Saarikko kesk
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Martti Talja kesk
varajäsen Ilmari Nurminen sd
varajäsen Satu Taavitsainen sd
varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää